

Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ ΣΕ 5 ΛΕΠΤΑ (του Θωμά Γιούργα)

Με οδηγό τον Πλάτωνα, μεταφερόμαστε στο 399 π.Χ. και στην θανατική καταδίκη του Σωκράτη. Ο Σώκρατες βρίσκεται στα 70 του, άρα και κοντά στον φυσικό θάνατο. Παρά τα χρονάκια του όμως, κάποιои δεν τον χωνεύουν με τίποτα, τον βλέπουν

ως εξαιρετικά ενοχλητικό και επικίνδυνο και θέλουν να τον στείλουν πριν την ώρα του. **Γιατί;**

Η **Απολογία του Πλάτωνα** είναι μια αξεπέραστα όμορφη απόπειρα να σκιαγραφηθεί το φιλοσοφικό πορτραίτο του δασκάλου του, Σωκράτη. Επομένως, η ιστορική ακρίβεια ίσως να πηγαίνει περίπατο την ώρα που εμείς διαβάζουμε για την δίκη και καταδίκη του Σωκράτη σε θάνατο μέσα από μία οργανικά ζωντανή και συναισθηματική περιγραφή από τον πιο σημαντικό μαθητή του, τον Πλάτωνα.

Γιατί φάγανε τον Σωκράτη;

Η θρησκεία μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σαν συνεκτική κόλλα μιας κοινωνίας ώστε να επιτυγχάνεται μια σχετικά ομοιόμορφη συμπεριφορά των μελών της. Οι Αθηναίοι, σε κατάσταση **tres apelpistic** με τους Πελοποννησιακούς πολέμους πάνω από το κεφάλι τους ξεκίνησαν μια σειρά διώξεων κατά πνευματικών ανθρώπων όπως ο **Αναξαγόρας** και ο **Πρωταγόρας** (δηλωμένος αγνωστικιστής περί θεού).

Με λίγα λόγια, δεν ήθελαν άλλα ρήγματα στην κοινωνία και άρχισαν να γίνονται υπέρμετρα φοβικοί αλλά και υπερευαίσθητοι απέναντι σε απόψεις (θρησκευτικά) αιρετικές. Πως να την γλυτώσει ο σοφός γέροντας Σώκρατες ο οποίος μίλαγε για δαιμόνια και φωνές που του υπαγόρευαν τι είναι λάθος και τι

πρέπει να αποφύγει;

Έτσι στοιχειοθετήθηκε η περισσότερο τυπική παρά ουσιαστική κατηγορία **''Σωκράτη δεν πιστεύεις στους θεούς της πόλης και εισάγεις καινα δαιμόνια, καινούργιους θεούς!''** ως αφορμή για να τον θανατώσουν.

Μεταξύ μας, κάπως ανατριχιαστικό το όλο θέμα **''ακούω φωνές που μου λένε τι να μην κάνω''** αλλά μπορεί να σε γλυτώσει από αρκετά βαρετά ραντεβού ή από το βρώμικο στις 4 το πρωί που γίνεται όλο λίπος.

Επίσης, αυτή η εσωτερική φωνή, αυτό το δαιμόνιο, απέτρεψε τον Σωκράτη και από το να ετοιμάσει γραπτώς την απολογία του ενώπιον του δικαστηρίου.

-Όλη η ζωή μου είναι μια προετοιμασία για την απολογία μου, έλεγε στους κολλητούς του. Δεν έβλαψα ποτέ κανέναν, είμαι έτοιμος να αυτοσχεδιάσω βασιζόμενος στην μελωδική τζαζ κλίμακα των πράξεων και της στάσης ζωής μου.

Σημείωση: Η κατηγορία εναντίον του Σωκράτη, ότι δηλαδή επηρεάζει και διαφθείρει τους νέους εξέφραζε μια πιο ουσιαστική ανησυχία των κατηγορών του για την δύναμη που ασκούσε η πνευματική παρουσία του Σωκράτη. Ακόμα, πολλοί τον θεωρούσαν ιδεολογικό εχθρό της Αθηναϊκής δημοκρατίας και στέκονταν με καχυποψία μπροστά στο γεγονός ότι πολλοί από τους ολιγαρχικούς υπήρξαν μαθητές του.

0 Σωκράτης τα χώνει στους διαχρονικούς υποκριτές

Με όπλο την ιδιότυπη ειρωνεία του ο Σωκράτης μετατρέπεται από κατηγορούμενος σε κατήγορος και από απολογούμενος σε καταγγέλων.

-Είμαι αναγκασμένος να απολογούμαι σαν να μάχομαι με σκιές. Έχω ακούσει τόσες μπαρούφες για την πάρτη μου που κοντεύω να ξεχάσω ποιος είμαι, τους λέει στην αρχή της ομιλίας του.

Η πρώτη αντίδραση του Σωκράτη απευθύνεται προς όσους τον

κατηγορούν για σοφιστική δράση, και πιο συγκεκριμένα ότι κάνει το άδικο να φαίνεται δίκαιο. Στην συνέχεια, επιτίθεται και στον **Αριστοφάνη** ο οποίος τον έχει παρουσιάσει στις **Νεφέλες** ως καρικατούρα σοφιστή που διαφθείρει τους νέους και αντιτείνει ότι ποτέ δεν δέχθηκε χρήματα από τους μαθητές του (είναι γνωστό ότι όλοι οι σοφιστές τα έπαιρναν χοντρά από τα χιπστερο-κολλεγιόπαιδα της εποχής)

Απλά είμαι ο σοφότερος άνθρωπος επί γης (όχι δεν το λέω εγώ! Να, ρωτήστε την Πυθία...)

Στην συνέχεια, το μέγκα τρολ Σώκρατες ισχυρίζεται πως είναι ο πιο σοφός άνθρωπος της εποχής. Δεν το λέει ο ίδιος, αλλά η Πυθία από το μαντείο των Δελφών -σύμφωνα με την οποία ο Σωκράτης είναι ο σοφότερος όλων (οκ όταν πίνουμε λέμε και καμιά κουβέντα παραπάνω). Ο Σωκράτης, λοιπόν, ως ταπεινόφρων –ένα ξέρω ότι δεν ξέρω τίποτα, κλπ- ξεκινάει μια εκστρατεία αναζήτησης ανθρώπων σοφότερων από αυτόν.

Έλα μου όμως πως οι δήθεν σοφοί που συναντά στο τέλος του ελέγχου από τον Σωκράτη αποδεικνύονται γιαλαντζί σοφοί (αυτό καταδεικνύεται στους Πλατωνικούς διαλόγους μέσα από την αδυναμία των πιο σοφών της εποχής να ορίσουν έννοιες όπως η αρετή, η δικαιοσύνη, η φιλία, η σωφροσύνη, η γενναιότητα ενώ οι ίδιοι παρουσιάζονταν βέβαιοι ότι μπορούν να ορίσουν αυτές τις έννοιες). Άρα αυτοί που νόμιζαν ότι ξέρουν κάτι αποδεικνυόταν στην πορεία ότι δεν το γνώριζαν, **ενώ ο Σωκράτης γνώριζε εξ'αρχής ότι δεν γνώριζε, άρα ήταν σοφότερος...**

''Γιατί όπως φαίνεται κανένας απο τους δυο μας δεν γνωρίζει τίποτα σπουδαίο. Αλλά αυτός νομίζει ότι γνωρίζει ενώ δεν γνωρίζει. Εγώ όμως, δεν γνωρίζω βέβαια τίποτα, αλλά ούτε και νομίζω ότι γνωρίζω.''

Η **Απολογία** μας παραθέτει και έναν ακόμα λόγο για τον οποίο ο Σωκράτης είναι ο σοφότερος όλων. Αυτός είναι ότι σε αντίθεση με σχεδόν όλους τους ανθρώπους, αυτός πραγματικά δεν φοβάται τον θάνατο, ειδικά όταν έχει ζήσει μια ζωή δίκαιη και ωφέλιμη

για τους άλλους και την ψυχή του.

“Γιατί το να φοβάται κανείς τον θάνατο, δεν είναι τίποτα άλλο από το να νομίζει κανείς ότι είναι σοφός χωρίς να είναι. Να νομίζει ότι γνωρίζει αυτά που δεν γνωρίζει. Γιατί κανείς δεν γνωρίζει τον θάνατο, ούτε αν συμβαίνει να είναι το μεγαλύτερο αγαθό για τον άνθρωπο, κι όμως τον φοβούνται σα να ξέρουν καλά ότι είναι το μεγαλύτερο κακό...εγώ δεν γνωρίζω αρκετά για τον Άδη, γνωρίζω όμως ότι είναι κακό και ντροπή να βλάπτει κανείς έναν άνθρωπο”

Μια αλογόμυγα κολλημένη με την φιλοσοφία και την Αθήνα

Τέλοσπάντων, αν γουστάρετε να με αδικήσετε σκοτώνοντάς με, κακό δικό σας. Πρώτον, θα κάνετε κακό στους εαυτούς σας διαπράττοντας μια τεράστια αδικία και δεύτερον θα στερηθεί η πόλη της Αθήνας τον μεγαλύτερο φιλόσοφο ever (μην ακούω αστειότητες για Ζαν Πωλ Σαρτρ και Ντεριντά...)

Μας λέει ο Σωκράτης ότι αν τον σκοτώσουν δεν θα βρουν άλλον σαν κι αυτόν (κλασική ατάκα φρεσκοχωρισμένου) διότι η Αθήνα είναι ένα νωθρό άλογο ράτσας το οποίο χρειάζεται μια αλογόμυγα να την ξυπνάει. Αυτός είναι η καλύτερη αλογόμυγα που θα μπορούσαν να έχουν και απόδειξη όλοι οι άνθρωποι που έχει ξυπνήσει μιλώντας τους περί αρετής αλλά και η φτώχεια του...

Κλείνοντας, ο Σωκράτης λέει στους δικαστές ότι αν είχε βλάψει και είχε διαφθείρει νέους όπως τον κατηγορούν τότε κάποιοι από αυτούς ή οι οικογένειές τους θα ήταν εκεί ως μάρτυρες κατηγορίες. Όμως οι παρευρισκόμενοι μαθητές και οι οικογένειές τους βρίσκονταν στο δικαστήριο ως μάρτυρες υπεράσπισης!

ΥΓ. Δεν το κουνάω από Αθήνα ρε φίλε, είπε ο Σωκράτης στον Κρίτωνα και σε άλλους όταν του πρότειναν να δραπετεύσει. Που θα βρω καλύτερα από δω; Θάλασσα, ταβερνάκια, παραλιακή, ανέβηκε και το κέντρο τώρα τελευταία. Να πάω σε καμιά θήβα τώρα στα γεράματα να την βγάλω σε τσοπανοσκυλάδικα; Ευχαριστώ δεν θα πάρω, θα μείνω εδώ και θα σεβαστώ την πόλη που αγαπώ ότι κι αν αποφασίσει.

Πεθαίνοντας στωικά

Ο Σωκράτης καταδικάζεται και πάμε στην δευτερολογία του.

-Πρώτον ήμουν σίγουρος για το αποτέλεσμα, γι'αυτό με βλέπετε κουλ. Αλλά τόσο μικρή διαφορά δεν την περίμενα στην ψηφοφορία (περίπου 280 ψήφισαν την ενοχή του και 220 την αθώωσή του). Μπράβο, είστε λιγότερο ηλίθιοι απ'όσο περίμενα.

Η πρόταση ήταν για θανατική ποινή αλλά ο Σωκράτης το παζαρεύει.

-Η πιο δίκαιη τιμωρία είναι να με ταΐζετε δωρεάν στο Πρυτανείο μιας και πέρασα τα καλύτερα μου χρόνια φτωχός και προσπαθώντας να σας ξυπνήσω, να σας κάνω καλύτερους.

Όπως γνωρίζουμε, η τελική απόφαση είναι κώνειο από το στόμα, μούδιασμα στο σώμα και ένας Σωκράτης να κερδίζει στην αιωνιότητα μια θέση στην συνείδησή μας ως το πιο ωφέλιμο δαιμόνιο για την (ηθική) αυτοβελτίωσή μας.

''Αλλά τώρα πια είναι ώρα να φύγουμε, εγώ για να πεθάνω κι εσείς για να ζήσετε. Ποιοι από εμάς πηγαίνουν σε καλύτερο πράγμα είναι άγνωστο σε όλους...''

Jacques-Louis David – The death of Socrates (1787)

Του Θωμά Γιούργα

Πηγή/φωτογραφία: Νόστιμον Ήμαρ, nostimonimar.gr